

POSTAWY ROLNIKÓW WOBEC MOŻLIWOŚCI NABYWANIA NOWYCH UMIEJĘTNOŚCI W RAMACH POMOCY PUBLICZNEJ NA OBSZARZE WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Monika Mejszelis

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie

Streszczenie. Mając na uwadze wielokierunkowe wsparcie obszarów wiejskich, pod kątem możliwości wzmocnienia zasobów ludzkich, w artykule skupiono się na następujących kwestiach: dostępie rolników do informacji o możliwościach uzyskania wsparcia, przyczynach braku zainteresowania organizowanymi kursami i szkoleniami, motywacjach rolników w zakresie dokształcania oraz określeniu cech wpływających na zainteresowanie rolników organizowanymi kursami i szkoleniami dokształcającymi. Badaniem zostali objęci losowo wybrani rolnicy i ich rodziny, zamieszkujący obszary wiejskie, których gospodarstwo nie przekracza 300 ha. Wyniki badań wskazują m.in. na konieczność uwzględnienia w większym stopniu potrzeb szkoleniowych rolników, którzy nie zamierzają odejść z rolnictwa.

Słowa kluczowe: pomoc publiczna, szkolenia, obszary wiejskie

WSTĘP

Głównym zasobem stanowiącym o sile polskiej wsi jest tzw. „czynnik ludzki”, który należy do zasobów trudno odnawialnych i wymaga wielu działań wspierających. Wśród negatywnych czynników, wpływających na sytuację zasobów ludzkich na obszarach wiejskich, można wymienić: generalnie niski poziom rozwoju gospodarczego polskiej wsi, tradycyjnie wysokie zatrudnienie w rolnictwie oraz ograniczoną liczbę pozarolniczych miejsc pracy, niski poziom wykształcenia, niską świadomość korzyści płynących z wykształcenia oraz znaczne trudności w dostępie do infrastruktury społecznej, edukacyjnej i kulturalnej [Kłodziński 2005]. Występujące w tym zakresie dysproporcje pomiędzy miastem a wsią nadal przesądają o mniejszej atrakcyjności obszarów wiejskich, a tym samym stanowią źródło występowania barier dalszego ich rozwoju [Hunek 2005].

Adres do korespondencji – Corresponding author: Monika Mejszelis, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie, Wydział Ekonomiczny, Katedra Prawa i Gospodarki Nieruchomościami, ul. Żołnierska 47, 71-210 Szczecin, mmejszelis@e-ar.pl

Wstąpienie Polski do Unii Europejskiej oraz uruchomienie programów wsparcia stworzyło szansę polskiemu rolnictwu na wyrównanie dysproporcji w jakości życia na obszarach wiejskich i miejskich. Cele te znalazły odzwierciedlenie w działaniach zrealizowanych w latach 2004–2006 oraz zaplanowanych na bieżący okres finansowania, tj. na lata 2007–2013.

W poprzednim okresie finansowania stworzeniu warunków dla rozwoju zasobów ludzkich na poziomie lokalnym i regionalnym sprzyjały projekty realizowane w ramach działań 2.1 i 2.3 Priorytetu 2 – wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR). Szczególne znaczenie miała w tym przypadku realizacja projektów, mających na celu reorientację zawodową pracowników, zanim staną się bezrobotnymi oraz przekwalifikowanie osób odchodzących z rolnictwa. Ponadto działanie 2.3 – reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa, nakierowane w sposób szczególny na rozwój wsi i obszarów wiejskich, było komplementarne z działaniami realizowanymi w ramach programu SPO „Restrukturyzacja...”. W ramach tego programu wspierane były projekty związane z realizacją inwestycji służących podjęciu przez rolników i domowników dodatkowej działalności, zbliżonej do rolnictwa. Wspierana była również działalność publicznych i prywatnych służb doradztwa rolniczego, w szczególności przez działanie 1.4 – wsparcie doradztwa rolniczego. Realizacja działania 2.3. w ZPORR była także komplementarna względem działania 2.4. – różnicowanie działalności rolniczej i zbliżonej do rolnictwa w celu zapewnienia różnorodności działań lub alternatywnych źródeł dochodów, realizowanego w ramach SPO – „Restrukturyzacja...”. Równoległa realizacja tych działań powinna stworzyć odpowiednie warunki do podejmowania przez rolników i ich rodziny dodatkowej działalności.

Pomimo, że działanie 2.3 w ZPORR nie ma bezpośredniej kontynuacji w obecnym okresie budżetowym 2007–2013, niemniej jednak zadania te są nadal kontynuowane m.in. w ramach programu Rozwój Obszarów Wiejskich 2007–2013, oś 3 – jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej. W ramach działania nastąpi różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej oraz przewidziane jest tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw. Kontynuacja wsparcia dla rolników oraz domowników i małżonków rolników, przez projekty nakierowane na tworzenie pozarolniczych źródeł dochodów i promocję zatrudnienia poza rolnictwem na obszarach wiejskich, stwarza warunki dla dywersyfikacji działalności gospodarczej i przyczynia się tym samym do zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich. Ponadto w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, w Priorytecie X – partnerstwo na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, przewidziane jest wsparcie na rzecz mieszkańców obszarów wiejskich. Wsparcie to ukierunkowane jest na: rozwój przedsiębiorczości, podnoszenie zdolności do zatrudnienia, zwiększenie mobilności zawodowej, wyrównywanie szans w dostępie do edukacji i rynku pracy, podniesienie poziomu wykształcenia mieszkańców obszarów wiejskich, a zwłaszcza umiejętności zawodowych przydatnych poza rolnictwem oraz zwiększenie dostępu do podstawowych usług publicznych i społecznych.

Szkolenia oraz warsztaty, organizowane dla osób chcących podnieść swoje kwalifikacje, zaliczane są do aktywnych instrumentów polityki rynku pracy. Ponadto uznawane są za wysoko efektywny instrument polityki rynku pracy [Bukowski i in. 2005]. Autorzy raportu wskazują jednak na problem oceny rzeczywistej efektywności, co wynika m.in.

z tego, że na szkolenia zgłaszają się z reguły osoby reprezentujące wyższy poziom kapitału ludzkiego. Brak wystarczającego w tym zakresie monitoringu rynku pracy uniemożliwia aktualnie tego rodzaju ocenę. Celem przeprowadzonej analizy było zbadanie postaw rolników wobec możliwości nabywania nowych umiejętności przez szkolenia i kursy dokształcające, organizowane na obszarze województwa zachodniopomorskiego w okresie finansowania 2004–2006.

MATERIAŁ I METODA BADAŃ

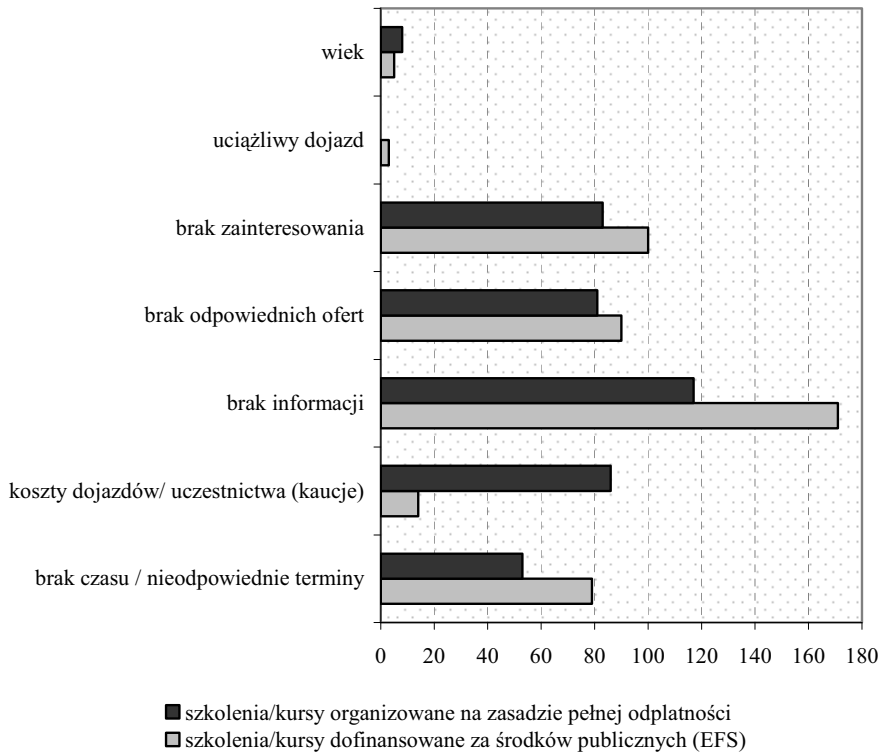
Badanie przeprowadzono w czerwcu 2006 roku metodą sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem kwestionariusza wywiadu. Badaniem zostali objęci rolnicy i ich rodziny, zamieszkujący obszary wiejskie, których gospodarstwo nie przekracza 300 ha. Ogółem badaniem objęto 650 osób zamieszkujących teren województwa zachodniopomorskiego. Wyniki badań opracowano przy wykorzystaniu metod statystycznych, w tym analizy strukturalnej i analizy wariancji.

Biorąc pod uwagę zróżnicowane warunki przyrodnicze i powiązania funkcjonalne do badań wybrano losowo gospodarstwa położone na następujących obszarach wielkoprzestrzennych, określonych w Strategii rozwoju województwa zachodniopomorskiego do 2020 roku [2005], jako: obszar funkcjonalny strefy nadmorskiej, obszar selektywnej i wielofunkcyjnej aktywizacji gospodarczej, obszar aktywizacji funkcji turystycznej, obszar bardzo intensywnego rolnictwa i przemysłu rolno-spożywczego oraz tereny pozostające w zasięgu oddziaływania dużych ośrodków miejskich.

WYNIKI

Konsekwentna realizacja, stawianych w ramach programów założeń rozwojowych, powinna znacząco osłabić, a docelowo wyeliminować negatywne czynniki wpływające na sytuację zasobów ludzkich na obszarach wiejskich. Niska aktywność i tym samym niewielki zakres oddziaływania instytucji rynku pracy na obszarach wiejskich województwa zachodniopomorskiego powoduje, że rolnicy tylko w niewielkim stopniu są beneficjentami korzyści płynących z możliwości dokształcania. W latach 2004–2006 jedynie jedna piąta wszystkich instytucji, realizujących projekty szkoleniowe w ramach ZPORR, była zainteresowana działaniem 2.3., a tylko trzy instytucje skierowały wsparcie wyłącznie na obszary wiejskie [Mickiewicz, 2007]. Przeprowadzone badania wykazały, że jedynie ok. 20% ankietowanych rozpoznawało skrót ZPORR i ok. 30% ankietowanych rozpoznawało skrót EFS. Połowa rolników w ogóle nie kojarzyła obu nazw. Głównymi źródłami informacji nt. programów pomocowych były dla rolników przede wszystkim prasa lub telewizja oraz pracownicy ODR i ARiMR.

W toku badań stwierdzono, że występuje różnica pomiędzy liczbą osób uczestniczących w szkoleniach na zasadzie pełnej odpłatności (4,4%) i osób uczestniczących w szkoleniach finansowanych z funduszy publicznych (14%). Na rysunku 1 przedstawiono najczęściej podawane przez respondentów przyczyny braku uczestnictwa w szkoleniach/kursach dokształcających.

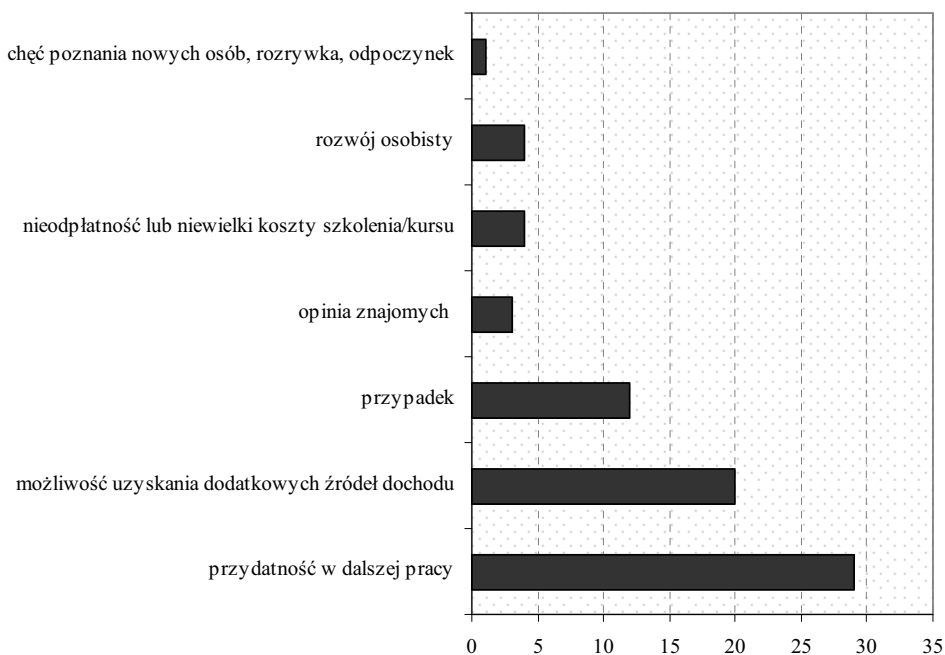
Rys. 1 Przyczyny rezygnacji rolników z uczestnictwa w szkoleniach/kursach doształcających
 Fig. 1. Reasons for not participating in training courses

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Source: Author's research.

Na podstawie przeprowadzonych badań można przypuszczać, że odsetek osób chcących podnieść swoje kwalifikacje byłby zapewne wyższy gdyby rolnicy posiadali większy dostęp do informacji. W obu grupach osób rezygnujących z doształcania była to najczęściej podawana przyczyna, z tym, że w przypadku szkoleń/kursów dofinansowanych z EFS-u odsetek ten był znacznie wyższy. Drugą najczęściej podawaną w obu przypadkach przyczyną rezygnacji z uczestnictwa w tego rodzaju formach doształcania był brak odpowiednich ofert (19%). W przypadku szkoleń/kursów, organizowanych na zasadzie pełnej odpłatności, poważnym utrudnieniem były koszty uczestnictwa, co przy obecnych dochodach w gospodarstwach rolnych niejednokrotnie uniemożliwia rolnikom zdobycie nowych kwalifikacji. Odpowiedzią na ten stan rzeczy są szkolenia/kursy dofinansowane ze środków publicznych, jednakże respondenci wskazywali w swoich odpowiedziach często na brak czasu i nieodpowiednie terminy organizowanych szkoleń/kursów. Spośród osób, które spotkały się z ofertą instytucji szkoleniowych, jedynie ok. jednej piątej ankietowanych nie było zdecydowanie zainteresowanych wzięciem udziału w szkoleniach.

Ze względu na znacznie większy udział rolników w szkoleniach dofinansowanych z EFS-u, co wynika z ich większej dostępności, zbadano motywacje, jakimi kierowali się respondenci przy wyborze szkolenia/kursu (rys. 2).

Rys. 2. Motywy korzystania ze szkoleń/kursów doszkalających

Fig. 2. Motives for taking part in training courses

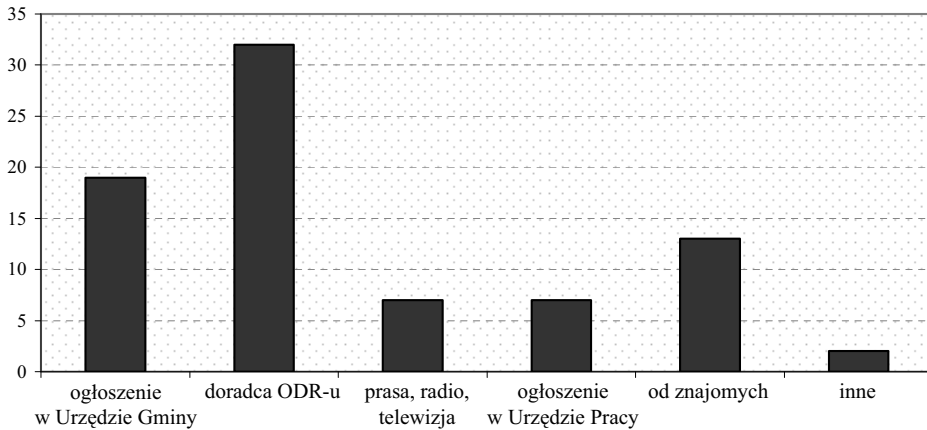
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Source: Author's research.

Pozytywnym zjawiskiem jest to, że zdecydowana większość ankietowanych rolników przy wyborze szkolenia kierowała się przede wszystkim przydatnością w dalszej pracy (40%) oraz możliwością uzyskania dodatkowych źródeł dochodu (27%). Tylko jedna trzecia ankietowanych nie wiązała swojej decyzji z możliwością poprawy swojej sytuacji społeczno-zawodowej, co nie oznacza, że nie uzyskali oni żadnych korzyści, jak np. rozwój osobisty.

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że głównymi kanałami informacyjnymi o szkoleniach/kursach były przede wszystkim pracownicy ośrodków doradztwa rolniczego oraz ogłoszenia w Urzędach gmin (rys. 3). Porównując ze źródłami wiedzy o samym ZPORR i EFS można zauważyć pewne różnice. W przypadku organizacji szkoleń można zauważyć mniejsze znaczenie mediów oraz Agencji Modernizacji i Restrukturyzacji Rolnictwa jako źródeł informacji o możliwościach otrzymania wsparcia. Biorąc pod uwagę deklarowany przez rolników brak informacji o ofercie szkoleniowej i główne źródła informacji o programach pomocowych potwierdza się konieczność większej współpracy pomiędzy instytucjami bezpośrednio zaangażowanymi w restrukturyzację i modernizację rolnictwa oraz publicznymi służbami zatrudnienia.

Efektywność szkoleń można sprawdzić m.in. przez wskazanie stopnia zadowolenia i możliwości wykorzystania zdobytej wiedzy w pracy zawodowej oraz przez wymierne skutki w postaci konkretnych przedsięwzięć. Dlatego też w trakcie przeprowadzania ankiety wśród rolników zadano respondentom pytanie dotyczące korzyści, jakie odnieśli

Rys. 3. Główne źródła wiedzy o szkoleniach/kursach doszkalcających

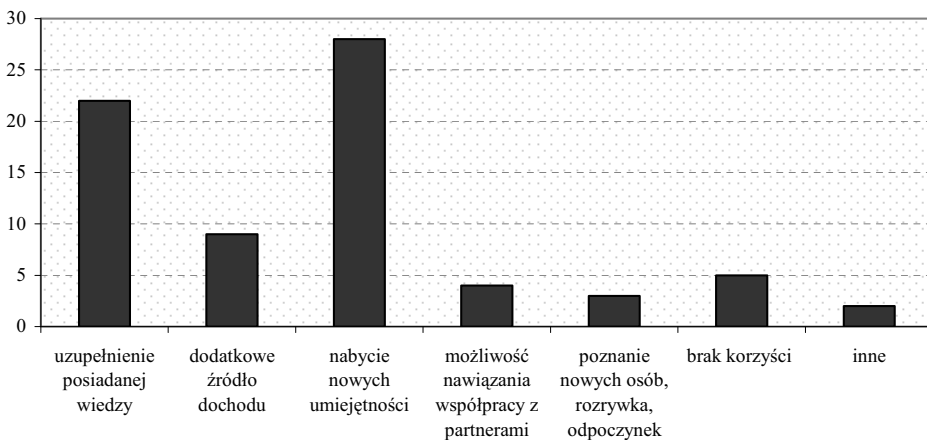
Fig. 3. Main sources of information on training courses

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Source: Author's research.

z uczestnictwa w szkoleniach/kursach doszkalcających. Wyniki zostały przedstawione na rysunku 4.

Z przeprowadzonych analiz wynika, że najczęstszymi korzyściami były nabycie nowych umiejętności (38%) oraz uzupełnienie posiadanej wiedzy (30%). Większość rolników oceniło szkolenie/kurs na poziomie dobrym lub bardzo dobrym, przy czym brano pod uwagę przygotowanie merytoryczne prowadzącego, umiejętność przekazywania wiedzy przez prowadzącego, przydatność szkolenia w dalszej pracy oraz organizację zajęć. Spośród osób które podjęły doszkalcenie jedynie 7% nie odniosło żadnych korzyści.

Rys. 4. Korzyści uczestnictwa w szkoleniach/kursach organizowanych przy wsparciu z EFS

Fig. 4. Advantages of taking part in training courses organized within ESF

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Source: Author's research.

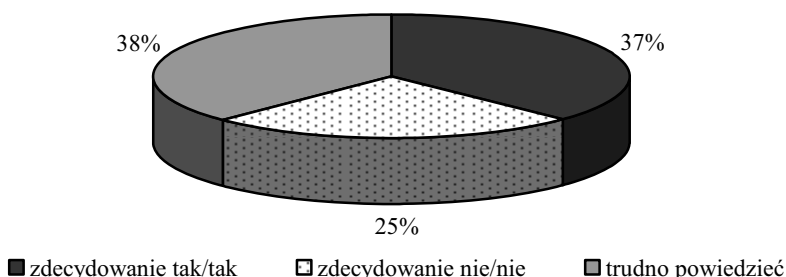
Jeżeli chodzi o wymierne skutki odbytych przez rolników szkoleń/kursów, to w wielu wypadkach nie przyczyniły się one do poprawy sytuacji społeczno-zawodowej respondentów. Potwierdziło to dwie trzecie respondentów. Tym niemniej około 20% rolników, którzy podjęli doksztalcanie, rozwinęli prowadzoną już działalność gospodarczą bądź otworzyli firmę. Charakterystyczne jest to, że żadna z osób, które skorzystały ze szkolenia/kursu nie odeszła z rolnictwa. Świadczy to o konieczności uwzględnienia tej grupy społecznej nie tylko pod kątem reorientacji zawodowej rolników. Istnieje spore zainteresowanie szkoleniami osób, które nie zamierzają wycofywać się z rolnictwa.

Oceniając jakość przeprowadzonych szkoleń pomimo dobrych i bardzo dobrych ocen respondenci wskazali również na słabe strony przeprowadzonych szkoleń/kursów. Najczęściej respondenci wskazywali na:

- zbyt krótki czas trwania (30%),
- zbyt powierzchowny program (28%),
- brak przełożenia na praktykę (28%).

W odpowiedziach wskazywano również na przeładowany program, uniemożliwiający przyswojenie materiału, oraz niedopasowanie tematyki szkolenia/kursu do potrzeb. Biorąc pod uwagę wyniki badań można wnioskować, że większość słabych stron, na które wskazywali respondenci, wynika przede wszystkim z krótkiego okresu trwania szkolenia/kursu. Wydaje się, że przy organizacji tego rodzaju wsparcia należałoby w większym stopniu wziąć pod uwagę możliwości przyswojenia przez beneficjentów szkoleń/kursów nowej wiedzy w tak krótkim czasie. Jednak, jak wskazują wyniki badań, rolnicy zamieszkujący obszary wiejskie województwa zachodniopomorskiego nie są w tak dużym stopniu bierni zawodowo, jak mogłyby to sugerować analizy dotyczące oceny jakości kapitału ludzkiego i przedsiębiorczości. Nie oznacza to jednak, że nie ma powodów do niepokoju. Ogólnie można stwierdzić, że jedynie około jednej czwartej ankietowanych rolników nie jest w ogóle zainteresowanych doksztalcaniem się w ramach szkoleń/kursów finansowanych ze środków publicznych (rys. 5).

Skrajnych odpowiedzi, tj. „zdecydowanie tak” lub „zdecydowanie nie”, udzieliło jedynie 10% respondentów, z tego odpowiedzi twierdzącej udzieliło 7%, a negatywnej 3% rolników. Stosunkowo dużą grupę stanowiły osoby niezdecydowane, które w chwili przeprowadzania badania nie potrafiły wskazać odpowiedzi twierdzącej bądź negatywnej. Tak wysoki odsetek osób niezdecydowanych może wynikać m.in. z niedoinformowania

Rys. 5. Zainteresowanie rolników szkoleniami/kursami organizowanymi przy wsparciu z EFS

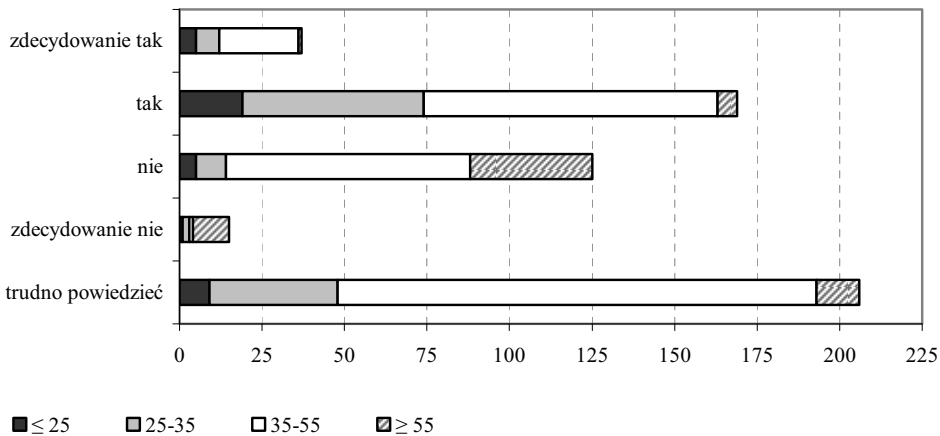
Fig. 5. Farmers interested in training courses financed from ESF

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badań ankietowych.

Source: Author's research.

rolników o możliwościach zdobycia nowych kwalifikacji, zwłaszcza jeżeli weźmie się pod uwagę liczbę osób planujących dokończanie (45% respondentów). Również aktywność w podejmowaniu nowych przedsięwzięć ma znaczenie przy ocenie poziomu zainteresowania rolników szkoleniami/kursami dokończającymi. Wyniki badań wskazują, że dokończanie chcieli się przede wszystkim rolnicy zainteresowani reorientacją zawodową – rozwojem działalności pozarolniczej oraz rolnicy, którzy zamierzają w przyszłości modernizować posiadane gospodarstwo.

Biorąc pod uwagę poziom zainteresowania rolników dokończaniem, zbadano, jakie czynniki w największym stopniu wpływały na chęć korzystania ze wsparcia w postaci szkoleń/kursów. Na poziom zainteresowania szkoleniami w niewielkim stopniu miały wpływ: poziom wykształcenia respondentów, powierzchnia gospodarstwa, szanse na rozwój gospodarstwa w ocenie respondentów oraz skłonność do podejmowania przez rolników nowych przedsięwzięć. W umiarkowanym stopniu wpływał zaś wiek respondenta ($\chi^2 = 141,1904$, $df = 12$, $p = ,00000$). Powyższą zależność ilustruje rysunek 6.

Rys. 6. Zainteresowanie rolników szkoleniami/kursami dokończającymi a wiek respondenta

Fig. 6. Farmers interested in training courses by age

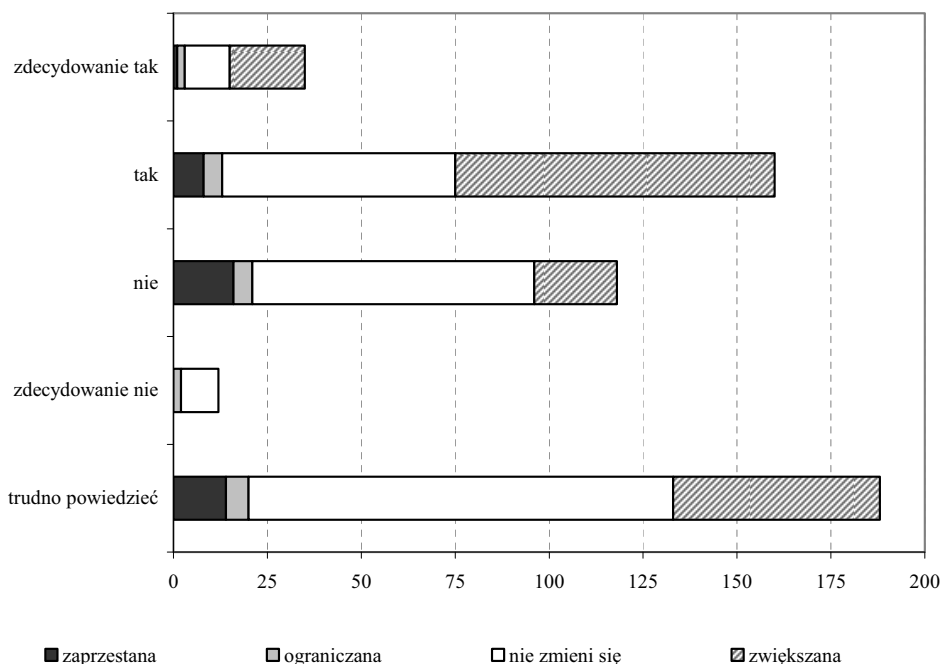
Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badań ankietowych.

Source: Author's research.

Pomimo istniejącej zależności współczynnik korelacji rang Spearmana kształtuje się na poziomie 0,16. Na załączonym rysunku można zauważyć, że najczęściej chciały się dokończanie osoby między 35 i 55 rokiem życia. W grupie osób, które odpowiedziały „zdecydowanie tak” odsetek wyniósł 65%, a wśród osób, które odpowiedziały „tak” było 53% respondentów. Dokończaniem nie były zainteresowane przede wszystkim osoby starsze, tj. powyżej 55-go roku życia, co wydaje się zrozumiałe ze względu na słabnącą aktywność zawodową w tej grupie wiekowej.

Kolejną cechą mającą wpływ na poziom zainteresowania rolników dokończaniem była perspektywa zmiany skali produkcji rolniczej w gospodarstwie (rys. 7).

Przyszła skala produkcji w największym stopniu wpływała na zainteresowanie rolników szkoleniami/kursami ($\chi^2 = 63,92712$, $df = 12$, $p = ,00000$). Współczynnik korelacji rang Spearmana kształtuje się na poziomie 0,21. Przeprowadzona analiza wykazała,

Rys. 7. Zainteresowanie rolników szkoleniami/kursami doszkalcającymi a przyszła skala produkcji rolniczej

Fig. 7. Farmers interested in training courses by future agricultural production scale

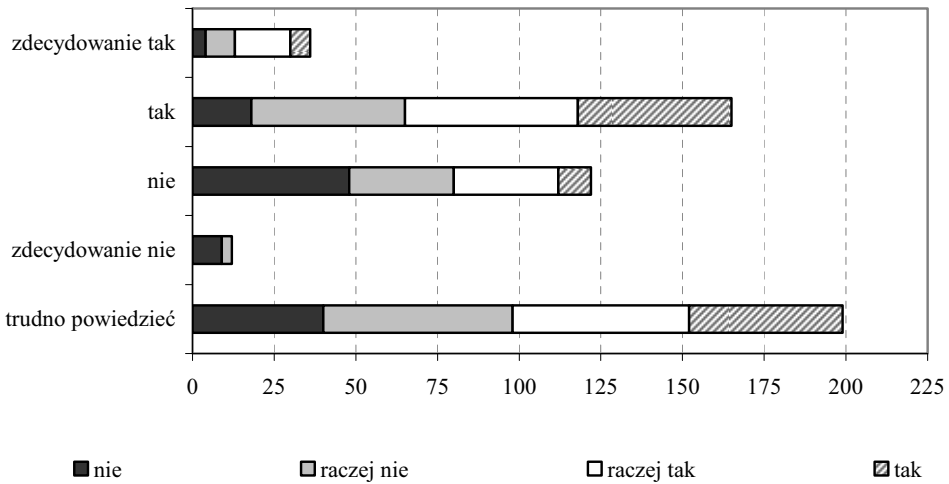
Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badań ankietowych.

Source: Author's research.

że szkoleniami zainteresowani byli przede wszystkim rolnicy, którzy planowali w przyszłości zwiększyć skalę produkcji rolniczej w gospodarstwie. Osoby te stanowiły około połowy respondentów w każdej z grup zainteresowanych doszkalcaniem (zdecydowanie tak – 57%, tak – 53%). Badania pokazały, że około 58% wszystkich rolników chcących zwiększyć skalę produkcji było zainteresowanych podniesieniem swoich kwalifikacji.

Cechą także istotnie wpływającą na zainteresowanie rolników zdobyciem nowych kwalifikacji w ramach szkoleń/kursów dofinansowanych z EFS była możliwość zwiększenia swoich dochodów w ramach prowadzonego gospodarstwa (rys. 8).

Możliwość zwiększenia dochodu w gospodarstwie w mniejszym stopniu niż przyszła skala produkcji wpłynęła na zainteresowanie rolników doszkalcaniem ($\chi^2 = 69,67792$, $df = 12$, $p = ,00000$) o czym świadczy współczynnik korelacji rang Spearmana na poziomie 0,10. W obu grupach respondentów chcących podnieść swoje kwalifikacje nieco ponad 60% rolników pozytywnie oceniło przyszłość, widząc możliwości zdobycia dodatkowego dochodu, a tym samym poprawy swojej sytuacji bytowej. Przeprowadzone badanie pokazuje, że nie chciały podnosić swoich kwalifikacji przede wszystkim osoby, które najbardziej tego potrzebowały – często biernie zawodowo, szczególnie pod kątem ewentualnej reorientacji zawodowej.

Rys. 8. Zainteresowanie rolników szkoleniami/kursami dokształcającymi a możliwość zwiększenia dochodu

Fig. 8. Farmers interested in training courses by possibility of income increase

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki badań ankietowych.

Source: Author's research.

PODSUMOWANIE

Pomoc publiczna, udzielana m.in. w ramach programów wspierających rozwój obszarów wiejskich, ma m.in. na celu wyposażenie rolników w umiejętności umożliwiające zdobycie zatrudnienia i wykonywania nowego zawodu w związku z procesem restrukturyzacji polskiego rolnictwa. Dla realizacji tego celu wsparto dofinansowaniem organizację różnego rodzaju szkoleń i doradztwa. Zrealizowane projekty w założeniach powinny przyczynić się do przesunięcia zasobów pracy z rolnictwa do innych sektorów gospodarki, w szczególności do sektora usług. Z uwagi na wysoki stopień bezrobocia ukrytego w województwie zachodniopomorskim i konieczność ograniczania marginalizacji społecznej byłych pracowników Państwowych Gospodarstw Rolnych (PGR), a także biorąc pod uwagę stopień zainteresowania rolników dokształcaniem, wskazane wydaje się aby środki wydatkowane w ramach poprawy jakości kapitału ludzkiego – były w większym stopniu skierowane na obszary wiejskie.

Większość ankietowanych rolników nie wiedziała często o możliwości uczestniczenia w kursach i szkoleniach dokształcających, dofinansowanych z funduszy publicznych, jak również nie kojarzyła w ogóle nazw EFS i ZPORR. O zainteresowaniu dofinansowanymi szkoleniami świadczy fakt, że skorzystało z nich prawie trzykrotnie więcej rolników niż ze szkoleń organizowanych na zasadzie pełnej odpłatności. Niestety najczęściej podawaną przez rolników przyczyną braku uczestnictwa w szkoleniach był właśnie brak

informacji o aktualnie organizowanym wsparciu oraz brak odpowiednich ofert. Rolnicy pozyskiwali informacje głównie od pracowników instytucji związanych z rolnictwem, a informacje o szkoleniach dodatkowo w urzędach jednostek samorządu terytorialnego i od znajomych. Tymczasem instytucje organizujące szkolenia wykorzystują głównie media i Internet, jako podstawowe źródło o aktualnie organizowanych szkoleniach. Biorąc pod uwagę niski poziom dostępności Internetu na obszarach wiejskich, to może być to jeden z powodów trudności w dostępie do informacji. Ponadto ważnym źródłem o prowadzonej działalności jest dla rolników fachowa prasa. Zamieszczanie informacji o szkoleniach w fachowej prasie dla producentów rolnych mogłoby przyczynić się do zwiększenia prawdopodobieństwa dotarcia z ofertą szkoleniową do potencjalnego odbiorcy.

Większość osób, które podjęły doksztalcenie, oceniło szkolenie na poziomie „bardzo dobrym” i „dobrym”, jednak pomimo nabycia nowych umiejętności i uzupełnienia już posiadanej wiedzy, to jedynie w jednej piątej przypadków rolnicy rozwinęli prowadzoną już działalność gospodarczą, przy czym żadna z tych osób nie odeszła z rolnictwa. W tym aspekcie wydaje się niezbędne uwzględnienie – przy programowaniu wsparcia na obszary wiejskie – potrzeb szkoleniowych rolników, którzy nie zamierzają odejść z rolnictwa. Działanie 2.3 ZPORR odnosiło się przede wszystkim do reorientacji zawodowej rolników, natomiast zabrakło w tym i innych programach działań na szeroką skalę w zakresie doksztalcenia ludności pracującej w rolnictwie. Powyższe założenie potwierdzają także czynniki, wpływające istotnie na poziom zainteresowania doksztalceniem wśród rolników, do których zalicza się przede wszystkim: wiek respondenta, przyszła skala produkcji rolniczej w gospodarstwie oraz możliwość zwiększenia dochodów w ramach prowadzonego gospodarstwa, a tym samym poprawy swojej sytuacji bytowej.

PIŚMIENNICTWO

- Bukowski M., Lewandowski P., Magda I., Zawistowski J., 2005. Strukturalne cechy rynku pracy w Polsce, [w:] *Zatrudnienie w Polsce 2005*. Red. M. Bukowski. Departament Analiz i Prognoz Ekonomicznych. Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa.
- Hunek T., 2005. Dywersyfikacja aktywności rolniczej Polski: zarządzanie upadkiem, [w:] *Rozwój obszarów wiejskich. Doświadczenia krajów europejskich*, IRWiR PAN, Warszawa, 57–67.
- Kłodziński M., 2005. Dywersyfikacja gospodarki wiejskiej, [w:] *Uwarunkowania i kierunki przemian społeczno-gospodarczych na obszarach wiejskich*. IRWiR PAN, Warszawa, 29–40.
- Mickiewicz P., 2007. Potrzeby szkoleniowe rolników zamieszkujących województwo zachodniopomorskie w ramach wsparcia z funduszy publicznych, [w:] *Identyfikacja regionalnych i lokalnych uwarunkowań zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich*, Zeszyty Naukowe nr 456, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin.
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2007.
- Strategia rozwoju województwa zachodniopomorskiego do roku 2020. Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin 2005.
- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego 2004–2006, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa 2004.

THE ATTITUDES OF FARMERS TO POSSIBILITY OF ACQUISITION OF THE NEW SKILLS WITHIN THE PUBLIC SUPPORT IN WEST POMERANIA PROVINCE

Abstract. Regarding to multidirectional support of rural areas development in aspect of human resource reinforcement the paper is focused on following matters: access to information of obtaining support, reasons of lack of interest in training courses participation as well as motivation. Research was conducted in a group of farmers which land area doesn't exceed 300 ha. Research result indicates, among others, that needs of farmers who are going to stay in agriculture should also be taken into consideration.

Key words: public support, training courses, rural areas

Zaakceptowano do druku – Accepted for print 15.05.2009